

Çevresel Kuşkuculuk: Çözümü İmkânsızlaştırmak?

Hikmet Kuran, Kapadokya Üniversitesi, Mimarlık, Tasarım ve Güzel Sanatlar Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

ORCID: 0000-0001-8236-8631

E-Posta: hikmetkuran@msn.com

Özet

Ekolojik sorunlarla mücadele edilmesi ve çözüm önerilerinin etkin bir şekilde hayata geçirilebilmesi için kamuoyu farkındalığı ve bilgi seviyesi kritik bir öneme sahiptir. Özellikle ulusal ölçekte çevre politikalarının oluşturulması ve teşvik, sınırlama, yaptırım, yasal düzenleme gibi politika araçlarının etkinliği kamuoyunun, tekil ya da birden fazla çevre sorununun seviyesi, yoğunluğu, ciddiyeti ve 'gerçekliğine' yönelik ikna düzeyiyle doğrudan bağlantılıdır. Bu bağlamda bireylerin ya da toplumun belirli bir kısmının söz konusu çevre sorunlarına kuşku duyması/şüpheyle yaklaşması, ilgili sorunun çözümü ve küresel ölçekte deneyimlediğimiz ekolojik krizle mücadele açısından bir açmaz yaratmaktadır. Bu doğrultuda, politik ve iktisadi amaçlar doğrultusunda, belirli aktörler tarafından sistematik ve planlı bir şekilde yürütülen, kuşku yaratma ve yayma odaklı etkinlikleri ifade eden çevresel kuşkuculuk yaklaşımı, bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Ekolojik krizle etkin mücadelenin önündeki en büyük engellerden birisi olan bu yaklaşımın aktörleri, argümanları, stratejileri ve etkileri çalışmada detaylı olarak ele alınmaktadır. Çevresel kuşkuculuk, teorik ve pratik bağlamda çok büyük oranda Amerika Birleşik Devletleri üzerinden ilerlediği için çalışma kapsam olarak bu ülke ile sınırlıdır.

Hakikat sonrası yaklaşımla kesişim noktalarına da sahip olan çevresel kuşkuculuk, iklim değişikliğinin etkisinin ve yoğunluğunun her geçen gün arttığı bu dönemde, aşılması gereken geniş tabanlı ve 'yüksek bütçeli' bir sorun olarak ön plana çıkmaktadır. Bu durum, bir yandan hâlihazırda istenen düzeyden çok uzakta kalmış olan ve on yıllardır somut bir kazanıma imza atamayan uluslararası iklim rejiminin etkinliğini tümüyle tehdit ederken; diğer yandan dünya genelinde yerel yönetimlerin başını çektiği alternatif çözüm pratiklerini köklü bir şekilde etkilemektedir. İklim değişikliğiyle her ölçekte mücadelenin kaçınılmaz olduğu ve bunun için mümkün olan en yüksek kamuoyu desteğinin gerektiği günümüzde çevresel kuşkuculuğun, tüm boyutlarıyla çözümlenmesi ve ifşası kaçınılmaz görünmektedir.

Bu bağlamda çalışmanın temel savı, çevresel kuşkuculuğun kamuoyu üzerinde kritik etkiler yaratarak çözüm çabalarını baltaladığı ve bu yaklaşımla kapsamlı bir mücadele

hayata geçirilmeksizin ekolojik krizden çıkışın mümkün olmayacağı yönündedir.

Anahtar Kelimeler: Çevresel Kuşkuculuk, Ekolojik Kriz, Kamuoyu Farkındalığı, Çevre Sorunları, İklim Değişikliği.

Environmental Scepticism: Precluding The Solution?

Abstract

Public awareness and level of knowledge are of critical importance in order to combat ecological problems and implement solutions effectively. In particular, the establishment of environmental policies on a national scale and the effectiveness of policy tools such as incentives, restraints, sanctions, legal regulation are directly related to the level of public's persuasion about the level, intensity, seriousness and 'reality' of environmental problems. In this context, the scepticism of individuals or a certain part of the society about environmental problems creates a dilemma in terms of solving the related problem and fighting the ecological crisis we are experiencing on a global scale. In this direction, the environmental scepticism approach, which expresses activities focused on creating and spreading suspicion, carried out in a systematic and planned manner by certain actors in line with political and economic purposes, constitutes the subject of this study. The actors, arguments, strategies and effects of this approach, which is one of the biggest obstacles to an effective struggle against the ecological crisis, are discussed in detail in the study. Since environmental skepticism proceeds largely through the United States of America in theoretical and practical terms, the study is limited in scope to this country.

Environmental scepticism, which also has intersections with the post-truth approach, stands out as a broad-based and 'high-budget' problem that needs to be overcome in this period of increasing impact and intensity of climate change. This situation, on the one hand, completely threatens the effectiveness of the international climate regime, which is far from the desired level and has not achieved any concrete gains for decades, on the other hand, it deeply affects the alternative solution practices led by local governments around the world. It seems inevitable that environmental scepticism should be resolved and disclosed in all its dimensions today, where the fight against climate change at all scales is inevitable and the highest possible public support is required for this.

In this context, the main argument of the study is that environmental scepticism undermines the solution efforts by creating critical effects on the public, and it will not be possible to overcome ecological crisis without a comprehensive struggle with this approach.

Keywords: Environmental Scepticism, Ecological Crisis, Public Awareness, Environmental Problems, Climate Change.

Giriş

Çevre sorunlarının etki, yoğunluk ve sıklığının artması, her ölçekte politika yapımı ve uygulamaları ön plana çıkarmaktadır. Dünyadaki neredeyse her ülke, iklim değişikliğinden su kıtlığına, gıda yetersizliğinden aşırı hava olaylarına, sel/baskın/taşkınlardan biyolojik çeşitlilik kaybına kadar birçok farklı sorunu deneyimlemektedir. Bu meselelerle mücadelenin en temel ve kritik aşaması ise şaşırtıcı da olsa, bunların birer sorun olarak kabullenilmesi ve sebep-sonuç ilişkisinin sağlıklı bir şekilde kurulmasıdır. Öyle ki, varlığı kabul edilmeyen ya da sebebi konusunda şüphelerin olduğu sorunların kamuoyu ve politika yapımcılar nezdinde kabul görmesi ve bunlarla etkin bir mücadele yürütülmesi, daha ilk aşamada imkânsız hale gelmektedir.

Güncel literatürde ve gündemde çevre sorunlarına yönelik kamuoyu algısının, algı yönlendirme yöntemleriyle öznel zemin üzerinden yönetilmesi konusunda en bilinen örnek iklim değişikliği inkarcılığı olmasına karşın, genelde ekolojik bunalıma, özelde ise belirli çevre sorunlarına yönelik şüphe odaklı bir başka yaklaşım son yıllarda daha ön plana çıkmaktadır. İklim değişikliği inkarcılığı ile kesişim noktaları olmasına karşın çevresel kuşkuculuk, daha geniş bir kavramsal zemine oturmakta ve doğal olarak daha kapsamlı bir etki alanına sahip olmaktadır. Çevresel kuşkuculuk ile iklim değişikliği inkarcılığı arasında benzerlikler ve ortak paydaları; çevre sorunlarının çözümüne yönelik isteksizlik ve mevcut iktisadi sistemi, tüketim odaklı yaşam tarzını devam ettirme itkisi olarak sıralamak mümkündür. Bunların farklılaştıkları noktalar; argüman, taktikler ve etki alanı olarak ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla amaçları ve hedefleri benzeşmekle birlikte bu iki yaklaşım özgün nitelikler de taşımaktadır. Örneğin, iklim değişikliği inkarcılığının bilimsel çalışmalara yönelik konumu, bunların tümünün reddedilmesi şeklinde ilerlerken çevresel kuşkuculuk; söz konusu çalışmalar üzerinde bir kuşku bulutu yaratarak kamuoyunun algısını 'bulandırmayı' tercih etmektedir. Bu sebeple, inkarcılık gibi radikal bir konumlanmadan ziyade çevresel kuşkuculuk, soru işaretleri üretip yayarak çevre sorunlarının gerçekliğine ilişkin ve bunlarla mücadeleye yönelik mevcut ve potansiyel talep ve çalışmaların arkasındaki toplumsal, siyasal, ekonomik desteklerin önünü kesmektedir. Bu durum söz konusu yaklaşımın hem daha geniş bir etki alanı yaratmasını hem de daha çabuk benimsenmesini sağlamaktadır. Öyle ki, inkâr, bir olguyu tamamen reddetmeyi gerektirirken kuşku duymak için bundan çok daha azı yeterli olmaktadır.

Çevre sorunlarıyla yapılması gerekliliği bilimsel verilerle ortaya konan mücadele pratiklerinin tehdit ettiği, mevcut sosyoekonomik yapının getirilerinden baskın bir biçimde yararlanan sermaye gruplarının, siyaset, medya, sivil toplum dünyasıyla işbirlikleri üzerinden yürüttüğü çevresel kuşkuculuk yaklaşımının; aktörleri,

argümanları, yöntemleri ve stratejileri ışığında aydınlatılması ve ifşa edilmesi, içinde bulunduğumuz ve her geçen gün derinleşen ekolojik krizle mücadelemiz açısından hayati önem taşımaktadır. Dolayısıyla bu çalışma, kamuoyu ile yerel/ bölgesel/ulusal/küresel karar alma mekanizmalarını yönlendirmeye koşullu olan ve çevre sorunlarıyla mücadele açısından ciddi bir engel yaratan çevresel kuşkuculuk yaklaşımını ele almaktadır. Bu doğrultuda çevresel kuşkuculuğun sebepleri, dayandığı kuramsal yaklaşımlar, ana aktörleri, strateji ve argümanları ile yarattığı etkiler ve olası çözüm önerileri tartışılmaktadır.

Çevresel Kuşkuculuğun Tanımı

Çevresel kuşkuculuk kavramının, atıfta bulunulan çevre sorununa bağlı olarak belirli oranda farklılaşsa da, genel bir tanıma karşılık geldiği söylenebilir. Ancak hemen belirtmek gerekir ki bu tanımlama içerik ve kapsam olarak geniş bir düzleme işaret etmektedir. Bu düzlemin bir ucunda çevrecilere karşı hafif bir güvensizlik ve insanların sorun çözme becerisine yüksek düzeyde güven bulunurken diğer ucunda ise çevre sorunlarının doğrudan inkârı yer almaktadır (Harding, 2019: 297). Daha genel bir tanımlama ile çevresel kuşkuculuk, çevresel bozulmanın gerçekliği ya da ciddiyeti hakkında şüphe duyma olarak ifade edilmektedir (Zhou, 2015: 61). Çevresel kuşkuculuğun teknik ve bilimsel açıdan ayırt edici niteliğini ise Dickson (2003), çevre sorunlarına yönelik, siyasal ya da yanlış yönlendirme amacıyla seçici veri kullanımı ve bu tekniğin kesinlikle bilimsel olduğu iddiası üzerinden tanımlamaktadır.

Biyolojik çeşitlilik kaybı, iklim değişikliği gibi küresel, geniş çaplı ve ekolojik sürdürülebilirliği tehdit eden çevre sorunlarının gerçekliğinin reddine yönelik bu yaklaşımın (Jacques, Dunlap ve Freeman, 2008: 353) tarihsel gelişimine bakıldığında, ilk etapta niş bir siyasal eğilim olarak ortaya çıkmışken zaman içerisinde özellikle iklim değişikliğine şüpheyle bakan politikacıların küresel ölçekte ön plana çıkmasıyla yayılma fırsatı bulduğu görülmektedir (Harding, 2021). Ancak toplumsal düzlemde çevresel kuşkuculuğun temelinde, özellikle iklim değişikliğinin fiziksel ve bilimsel etkilerine yönelik belirsizlikler yer almaktadır (Capstick ve Pidgeon, 2014: 390).

Çevresel Kuşkuculuk Neden Önemli?

Çevresel kuşkuculuğun ana argümanlarının, bilimsel geçerlik, güvenilirlik, tutarlılık gibi niteliklere sahip olmaması ilk etapta bu yaklaşımı önemsiz ve etkisiz olarak gösterse de kullanılan stratejiler ve aktörlerin etkinliği, bu durumu tersine çevirmektedir. Çevresel kuşkucu aktörler söz konusu niteliklere sahip olunmamasını, meseleyi politik zemine çekerek, çevre sorunlarına yönelik bireysel konumlanmayı bir taraftarlık çerçevesine sıkıştırarak aşmaya

çalışmaktadır. Dolayısıyla her ne kadar bu yaklaşım bilimsel açıdan zayıf ve hatta geçersiz olsa da kamuoyunda yarattığı etkiler göz önünde bulundurulduğunda, çevre sorunlarıyla mücadele edilebilmesi, bu yaklaşımla mücadeleye endekslenmektedir.

Söz konusu mücadeleyi kaçınılmaz kılan ilk husus, çevre sorunlarıyla mücadele için kamuoyu desteğinin öneminden ileri gelmektedir. Öyle ki, ülkelerin çevre sorunlarına yönelik hedeflerini gerçekleştirebilmesi ve buna yönelik politikalarını halk nezdinde meşrulaştırabilmesi için kamuoyu desteği gerekmekte; bunun için de kamuoyunun ilgili çevre sorununun/sorunlarının varlığına ve ciddiyetine ikna olmuş olmaları gerekmektedir (Whitmarsh, 2011: 690). Bir diğer deyişle, bir çevre sorununa ilişkin ciddi kuşkuları olan bir kamuoyunu, o sorunla mücadeleye odaklı politikalara, sınırlamalara, düzenlemelere ikna etmek kolay olmayacaktır. Politikacıların oy hassasiyetleri ve kaygıları da göz önünde bulundurulduğunda, çevresel kuşkuculuğun yaratabileceği olumsuz etki daha da netleşmektedir.

Çevresel kuşkuculuğun etki ve önemini gösteren bir diğer etmen, yazılı/görsel/ sosyal medya, düşünce kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, şirketler, siyasal partiler aracılığıyla ciddi bir kitleye ulaşabilmesiyle ilgilidir. Dolayısıyla kuşkucu argümanları yüzeysel, bilim-dışı, sahte olarak nitelemek, dikkate/ciddiye almamak veya göz ardı etmek, çevre sorunlarıyla mücadele açısından yanlış olacaktır (Harding, 2019: 296). Dolayısıyla kamuoyu desteği ve sağlıklı bilgi akışı, çevre sorunları ile mücadele için hayati önemdedir. Bunun sağlanamadığı durumlarda etkin bir politika pratiğinin uygulanması zorlaşmaktadır. Örneğin iklim değişikliği üzerine çalışan araştırmacıların %97'si, bu sorunun insan kaynaklı olduğu sonucuna varmışken (Cook vd., 2016), Amerikan halkının yalnızca %12'si, bu fikir birliğinin %90'ın üzerinde olduğunu bilmektedir (Leiserowitz vd., 2017). Özellikle fosil yakıt şirketleri tarafından finanse edilen kamuoyu yönlendirme çabaları, seçim kampanyaları (örneğin, ABD'de Cumhuriyetçi Parti başkan adayları), hem halk nezdinde çevre sorunlarına yönelik algıyı hem de karar alıcıların siyasa yapım ve uygulama süreçlerini şekillendirmektedir. Bu sebeple de etkin, kapsamlı ve uzun vadeli çevre politikalarının uygulanabilmesi, çevresel kuşkuculukla başarılı bir mücadeleye endekslenmektedir.

Çevresel Kuşkuculuğun Dayandığı Kuramsal Yaklaşım ve Argümanlar

Çevresel kuşkuculuğun hangi yaklaşım ve argümanlara dayandığı ve bunlardan ne şekilde yararlandığına yönelik farklı görüşler olmasına karşın, belirli ortak noktaların ön plana çıktığı söylenebilir. Bu noktada ilk olarak Jacques, Dunlap ve Freeman'ın (2008) tanımladığı çevresel kuşkuculuğun dört temasına değinmek yerinde olacaktır.

Jacques vd.'e göre (2008: 353) çevresel kuşkuçuluğun ilk ve en temel teması, çevre sorunlarına ilişkin bilimsel literatürün reddedilmesiyle ilgilidir. Buradaki temel itki ise söz konusu bilimsel çalışmaların siyasi kaygılar ve amaçlar doğrultusunda hareket ettiği ve bilerek ya da bilmeyerek çevre sorunlarının uydurulduğu/ abartıldığına ilişkindir (Jacques vd., 2008: 353). Bu noktada özellikle iklim bilimcilerin çalışmaları için büyük miktarda finansal desteklere/fonlara ihtiyaç duymalarının etkili olduğu iddiası, kuşkuçuların öne çıkan argümanlarındandır (Douglas, 2021: 7). Çevre ve iklim konularında yapılan bilimsel çalışmaların belirli bir kısmının burs, hibe, fon, destek mekanizmalarıyla finanse edilmesi, söz konusu şüphe üretimi faaliyetlerinin çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bilimsel çalışmaların niteliği ve doğruluğu üzerinde yaratılmaya çalışılan bu kuşku ve soru işaretlerinin temel hedeflerinden birisi, aşağıda detaylandırılacağı üzere politik çıkarlarla bağlantılıdır. Buna göre çevre sorunlarına yönelik bilimsel fikir birliği, politik bir inşa süreciyle ilişkilendirildiği zaman (Runciman, 2017), kuşkuyu yaymak ve güçlendirmek daha kolay olmaktadır.

Jacques vd.'nin ortaya koyduğu ikinci tema, çevre biliminin reddiyle ilgilidir. Çevresel kuşkuçular, çevre sorunlarının büyük bir kısmını önemsiz/abartılı bulduğu için bunlarla mücadele edecek çalışmaları da meşru görmemektedir (Jacques vd., 2008: 353). Böylelikle çevresel kuşkuçuluk yalnızca mevcut çevre sorunlarına yönelik değil; hem bu sorunları daha iyi çözümleyecek hem de bunlarla yapılması gereken mücadeleyi şekillendirecek bilimsel çalışmalara da karşıtlık içermektedir. Dolayısıyla bu yaklaşımın kapsamının geçmişten geleceğe uzanan bir yapıda olduğunun altı çizilmesi gerekmektedir.

Üçüncü tema, çevre sorunlarının mevcut bilimsel çalışma ve veriler ışığında kabul görmesi durumunda hayata geçmesi önerilebilecek çözüm yollarına karşıtlıktan ileri gelmektedir (Jacques vd., 2008: 354). Özellikle sermaye serbestisine engel olabilecek düzenleme ve sorumlulukların devlet ve/veya şirketler tarafından üstlenilmesi, çevresel kuşkuçuluğun karşı olduğu bir diğer husustur. Bununla bağlantılı olarak dördüncü tema da çevrecilik ve çevre korumanın Batı medeniyetine içkin kalkınma ve ilerlemeci anlayışı tehdit ettiği üzerinedir (Jacques vd., 2008: 354). Çevre sorunlarıyla mücadele için bilimsel veriler aracılığıyla önerilen çözüm, değişim ve dönüşümlerin mevcut yaşam pratiklerine, refah düzeyine ve mevcut sosyo-ekonomik sisteme yönelik karşıtlık içerdiği ve çevreciliğin tam olarak bunları ortadan kaldırmak için araçsallaştığı iddiası, çevresel kuşkuçuluğun temel argümanlarındandır.

Çevresel kuşkuçuluğun temel argümanlarını sınıflandıran bir diğer isim olan Harding (2019; 2021a), dört temel unsur üzerinden ilerlemektedir. Bunlar, i) derin insanmerkezcilik, ii) Prometheusçuluk ve teknolojik iyimserlik, iii) çevresel argümanların kuşku odaklı bir şekilde inşası ve iv) bilimsel verilerin

seçici kabulüdür (Harding, 2019: 298-306; 2021a). Derin insanmerkezcilik, insan olmayan ekolojik dünyanın insan topluluğu için önemsiz olduğu iddiası üzerinde temellenen ve bu dünyadaki değişimlerin de aynı derecede önemsiz olduğunu öne süren bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır (Jacques, 2008: 8). İnsanmerkezciliğin radikal bir yorumu olarak nitelendirilebilecek bu yaklaşım, insan refahını neredeyse kutsayan bir bakış açısıyla değerlendirmekte ve bunu tehdit edecek her türlü kısıtlamaya güçlü bir karşıtlık taşımaktadır. Bu doğrultuda en belirgin argüman, gelişmiş ülkelerin refah seviyesinin insan yaşamına olan çok boyutlu olumlu etkileri üzerinden temellenmektedir. Örneğin, çevresel kuşkuculuk yaklaşımının önde gelen aktörlerinden birisi olan Sterling Burnett, fosil yakıtların insan refahı için son derece yararlı olduğunu öne sürmekte, fosil yakıtları yoğun olarak kullanan ülkelerdeki insanların az kullananlardakilere oranla daha uzun yaşadığı, daha sağlıklı, eğitilmiş ve zengin olduğu ve bu ülkelerde daha az bebek ölümü görüldüğünü belirtmektedir (Burnett, 2015). Dolayısıyla çevresel kuşkuculuk, derin insanmerkezcilik aracılığıyla, çevresel varlıkların, diğer canlıların ve ekolojik dengelerin korunması ya da içsel değerlerinin varlığını göz ardı ederek, yaşam kalitesini –çevre pahasına olmasını dikkate almaksızın- tek önemli kriter olarak tanımlamaktadır. Burada belirtmek gerekir ki çevresel kuşkucuların insan refahı/yaşam kalitesi anlayışları da doğrudan ekonomik kalkınma odaklı bir çerçevededir. Özellikle mülkiyet hakları ve serbest girişimin desteklediği, makul regülasyonların varlık gösterdiği bir ekonomik yapı, bu yaklaşımın olumladığı ve insan refahına karşılık geldiğine inandığı bir niteliktedir (Harding, 2019: 300; Jacques, 2008: 17).

Özellikle mekanist dünya görüşü ile paralel içerikte olan Prometheusçuluk, insanın türsel açıdan ayırt edici özellikleri ile doğa karşısındaki dönüştürücü gücüne odaklanmakta ve bu bağlamda çevresel kuşkuculuk açısından ana hareket noktalarından birini oluşturmaktadır. İnsan türünün yeteneklerinin ve ürettiği teknolojilerin, tüm sorunları –çevre sorunları da dâhil olmak üzere- çözeceğine yönelik sınırsız bir güven olarak tanımlanan Prometheusçuluk (Dryzek, 2005: 51), aynı zamanda doğaya hükmetme ve onu insan çıkarları doğrultusunda şekillendirme fikrini de içerisinde barındırmaktadır (Harding, 2019: 301). İnsan türünü hem doğanın tüm unsurlarının üzerinde hem de onların hâkimi olarak gören bu yaklaşım, çevresel kuşkucuların ekolojik sorunların ciddiyetine ve olası çözüm yollarına yönelik bakış açılarını indirgemeci bir doğrultuda şekillendirmektedir. Öyle ki, teknolojik yeniliklerle insan türünün her sorunu ve sınırlılığı aşabileceği düşüncesi, özellikle eyleme geçme safhasını ortadan kaldıran bir etki doğurmakta ve hâlihazırda kuşku ile şekillenen bireysel ve kitlesel konumlanmaları güçlendirmektedir.

Harding'in öne sürdüğü üçüncü unsur, çevresel argümanların ve çevrecilerin,

gizli bir ajanda doğrultusunda hareket ettiklerine ilişkindir. Buna göre, çevre sorunlarıyla mücadele için çevreciler tarafından ortaya atılan politika önerileri; mevcut iktisadi sistemi yıkmayı amaçlayan, sol siyasetin bu doğrultuda öne çıkardığı, özgürlükleri kısıtlayacak bir otoriteryenizmin temelini atacak niteliktedir (Harding, 2019: 302-306; 2021a). Dolayısıyla çevrecilik, aslında bu gizli hedefleri gerçekleştirmek için ön plana çıkarılan bir tür komplo olarak değerlendirilmektedir.

Bilimsel verilerin seçici kabulü, iklim değişikliği inkârcılarında da gözlemlenen ve belirli bazı teknikler kullanılarak verileri kendi argümanları doğrultusunda çarpıtmaya dayanan bir diğer önemli çevresel kuşkuculuk unsurudur. Söz konusu seçicilik, çevresel kuşkuculuğa paralel bilimsel verilerin sahiplenilmesi; karşıt olanların ise reddedilmesi şeklinde gerçekleşmektedir (Harding, 2019: 306). Reddedilen bilimsel çalışmalar, siyasi ve ideolojik bağlam taşıdıkları gerekçesiyle etiketlenmekte ve bu sayede söz konusu çalışmaların kamuoyu nezdinde itibarsızlaştırılması, bilimsel zeminden uzaklaştırılması ve siyasal bir konumlanmanın nesnesi haline dönüştürülmesi söz konusu olmaktadır.

Çevresel Kuşkuculuğun Ana Taktikleri

Çevresel kuşkuculuk yaklaşımının sergilediği 'kuşkuculuğun' muğlak bir çerçevesi olduğu söylenebilir. Bu bağlamda Rahmstorf (2004), kuşkuculuğun üç türünü tanımlamaktadır. Buna göre eğilim kuşkuculuğu, küresel sıcaklıklarda bir yükselme eğilimi olmadığını; nitelik kuşkuculuğu, küresel ısınma olsa dahi bunun sebebinin insanlar olmadığını; etki kuşkuculuğu ise iklim değişikliğinin varlığı kabul edilse dahi etkilerinin ciddi boyutlarda olmadığını öne sürmektedir (Rahmstorf, 2004; Poortinga vd., 2011: 1016; Kuran, 2021: 380). Capstick vd. (2014: 391) ise bu üç türe ek olarak bilimsel/fiziksel kuşkuculuk ve sosyal/davranışsal kuşkuculuk olmak üzere iki boyut eklemektedir. Bunlardan ilki, iklim değişikliğinin bilimsel ve fiziksel etkilerine yönelik şüpheleri içerirken ikincisi, söz konusu etkilere bireysel ve kitlesel ölçekte verilen tepkileri/karşılıkları kapsamaktadır.

Tablo 1'de bu iki şüphencilik kategorisinin kapsadığı temalar listelenmektedir. Görüldüğü üzere, çevresel kuşkuculuk yaklaşımının iklim değişikliği, küresel ısınma ve diğer çevre sorunlarına yönelik konumlanmaları, bu kategoriler üzerinden gerçekleşmektedir.

Söz konusu konumlanmaların, üzerinde yükseldiği argümanların üretilmesine yönelik ana taktikler ise yine çeşitlilik göstermektedir. Bu bağlamda Jacques vd. (2008: 353-354), dört taktik tanımlamaktadır. Bunlardan ilki, diğer düşünürlerin de altını çizdiği husus olan, çevre sorunlarına yönelik bilimsel literatürün, politik amaçları olduğu gerekçesiyle, reddedilmesidir. İkincisi,

çevre sorunlarının önceliklendirilmesine karşıtlık olarak ön plana çıkmaktadır. Yine yukarıda değinilen ve çevre sorunlarıyla mücadele için yapılacak olası kapsamlı düzenlemeler ve getirilecek yeni sorumluluklara karşıtlık, çevresel kuşkuculuğun argümanları için temel oluşturan bir diğer taktiği oluşturmaktadır. Dördüncüsü ise çevrecilik ve çevre korumanın Batı medeniyetine içkin kalkınma ve gelişmeyi tehdit ettiği iddiasından hareket etmektedir (Jacques, 2008: 353-354; Kuran, 2021: 381). Görüldüğü üzere çevresel kuşkuculuk yaklaşımı, çevre sorunlarına yönelik çalışmaların hem bilimsel niteliğine hem de nesneliliğine yönelik radikal ithamlarda bulunmakta ve özellikle kamuoyu algısını bu doğrultuda yönlendirmeye/şekillendirmeye çalışmaktadır. Bu noktada, söz konusu argümanların hangi aktörler tarafından üretildiği, yayıldığı ve temsil edildiğini incelemek yerinde olacaktır.

Tablo 1: Kuşkuculuk Temaları

<i>Kuşkuculuk Kategorisi</i>	<i>Kapsanan Tema/Kuşkuculuğun Konusu</i>
Bilimsel/Fiziksel Kuşkuculuk	<ul style="list-style-type: none"> -Kanıt temelli - Bilimsel uzlaşa - Bilimsel uzmanlık - Bilimsel tavır uygun(suz)luğu - Davranış (insan sebepli) - Etki (iklim değişikliğinin ciddiyeti)
Toplumsal/Davranışsal Kuşkuculuk	<ul style="list-style-type: none"> - Bireysel, toplumsal düzeyde yanıtlar - Siyasal düzeyde yanıtlar - Halk psikolojisi (diğerlerinin motivasyonları) - Tasvir ve iletişim - İklim değişikliği bitkinliği

Kaynak: Capstick vd., 2014: 391.

Çevresel Kuşkuculuğun Ana Aktörleri

Çevre sorunlarına ve ilgili bilimsel verilere yönelik kuşkunun yaratılması birçok farklı zemin üzerinden ilerlemektedir. Bilimsel bir literatür oluşturmanın yanında, çevresel kuşkuculuğun medya, sivil toplum, sermaye ve siyasal aktörler bazında temsil edilmesi söz konusu olmaktadır. İklim değişikliği inkârcılığında olduğu üzere çevresel kuşkuculuk yaklaşımının da küresel açıdan merkezi, Amerika Birleşik Devletleri olarak tanımlanabilir. Özellikle muhafazakâr siyasi kanadın, mevcut sosyo-ekonomik düzene olan sıkı bağı ve bunu tehdit edebilecek her tür

gelişmeye yönelik korumacı tavrı hem ABD özelinde hem de dünya genelinde etki göstermektedir. Düşünce kuruluşlarının (think-tank) kurucu rol oynadığı bu politik tavır ve pratik, çevresel kuşkuculuğun yukarıda sayılan düzlemlerde işlenmesi, yayılması ve kamuoyu nezdinde güç kazanması açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bu kuruluşların, medya, sermaye grupları, üniversiteler, Cumhuriyetçi Parti ve sivil toplum kuruluşlarıyla olan güçlü bağları sayesinde ABD siyasetindeki etkinliği, çevresel kuşkuculuğun arkasındaki en belirgin yapı olarak değerlendirilmektedir. Özellikle muhafazakâr düşünce kuruluşları (conservative think-tanks), iktisadi elitlerin sponsorluğunda, kamuoyunu etkilemek ve siyasal elitlerin siyasi hedeflerine yönelik etkinlik gösteren oluşumlar olarak tanımlanmaktadır (Allen, 192: 90). Bu kuruluşlar aracılığıyla hem kamuoyunun hem de siyasi aktörlerin yönlendirilmesi mümkün olmaktadır.

Çevresel kuşkuculuğun ana aktörlerinin başında gelen muhafazakâr düşünce kuruluşları, bir merkez ağ gibi varlık göstermekte ve diğer aktörlerle eşgüdümlü bir şekilde faaliyet göstermektedir. Örneğin, ana aktörlerden bir diğeri olan bazı sermaye grupları hem çevresel kuşkuculuğu yayan çalışmalara hem de Cumhuriyetçi Parti'nin başkanlık seçim kampanyalarına önemli maddi destekler sunmaktadır (Runciman, 2017). Özellikle petrol şirketlerinin başını çektiği bu süreçler, çevresel kuşkuculuğun nasıl finanse edildiğini de ifşa etmektedir. Covington'ın (1997) ortaya koyduğu üzere, muhafazakâr düşünce kuruluşları ABD'nin hem iç hem dış siyasetinde ana rolü oynamakta ve özellikle Cumhuriyetçi başkanların iktidarının iklim değişikliği konusundaki söylem ve politikalarını yönlendirmektedir (McCright ve Dunlap, 2003: 370).

Meselenin sivil toplum ayağında ise çeşitli enstitü, dernek ve platformlar bulunmaktadır. Bunlardan en önde geleni olan Heartland Enstitüsü, çok kapsamlı sözde-bilimsel faaliyet, konferans, politika metni ve yayın aracılığıyla çevresel kuşkuculuğu beslemektedir. Bununla bağlantılı olarak, söz konusu aktörlerin finansör/bağışçı olarak bağlantıları olan çeşitli üniversitelerde ve/veya projelerde yer almalarını sağladıkları uzmanlar da bu anlamda önemli rol oynamaktadır. Öyle ki, söz konusu uzmanların yaptıkları yayınlar ve verdikleri demeçler, bu üniversitelerin kurumsal görüşü olarak 'bilimsel' bir nitelikte oldukları iddiasıyla ön plana çıkarılmaktadır.

Tüm bu aktörlerin faaliyetleri açısından belki de en kilit öznenin medya olduğu belirtilmelidir. Küresel ısınma konusunun özellikle 1990'lı yıllarda dünya gündeminde daha fazla yer almasına koşut olarak kuşku ve inkâr odaklı 'görünürlük', medya aracılığıyla ön plana çıkarılmıştır. Küresel ısınmaya yönelik bilimsel kanıtları eleştiren politikacı ve kuşkucuların, bu dönemle birlikte medyada daha aktif ve görünür hale gelmesi (Lichter ve Lichter, 1992: 3; McCright ve Dunlap, 2000: 500), çevresel kuşkuculuk-medya ilişkisinin yakın

tarihteki başlangıç noktasını işaret etmektedir. 1992 yılında ABD’de yapılan bir ankette, katılımcıların yarısından fazlasının küresel ısınmayı bir sorun olarak gördükleri ve hatta hâlihazırda gerçekleştiğini düşünmeleri (Dunlap, 1998) göz önüne alındığında, çevresel kuşkuculuğun bu başlangıç noktasının zamanlaması daha da anlam kazanmaktadır. Kuşkucu aktörlerin medyaya kolay erişimi sayesinde, görünürlükleri artmış ve küresel ısınma konusunda bir bilimsel belirsizlik ve kesin olmama durumu (uncertainty) olduğu algısı yerleştirilmeye çalışılmıştır (Jacques vd., 2008: 356; Antilla, 2005). Bu sayede kamuoyunun küresel ısınmanın gerçek bir sorun olduğuna, önlemler alınması gerekliliğine ilişkin algısının yönlendirilmesi söz konusu olmuştur.

Çevresel kuşkuculuğu güçlendiren bir diğer ana aktör politikacılarıdır. ABD’de Cumhuriyetçi Parti, diğer ülkelerde ise özellikle aşırı sağ/popülist partilerde etkinlik gösteren ve fosil yakıt şirketleriyle bağlantılı olan ve aynı ajandaya yönelik çalışmalar yapan politikacılar, iç siyasetin yönlendirilmesi, medya görünürlüğü, siyasa yapımı, yasa koyuculuk gibi kritik süreçlerde etkinlik göstermektedir. Bu tarz politikacıların özellikle kritik pozisyonlarda görevlendirilmesi de çevresel kuşkuculuk çalışmalarının bir diğer boyutunu oluşturmaktadır. Cumhuriyetçi başkan Donald Trump’ın ABD’nin çevre konularındaki en önde gelen kurumu olan EPA’nın (Environmental Protection Agency- Çevre Koruma Ajansı) başkanı olarak bir çevresel kuşkucu olan Scott Pruitt’ i seçmesi (Malakoff, 2016) George W. Bush’un, muhafazakâr düşünce kuruluşlarıyla ciddi bağlantıları olan Gale Norton’ı İçişleri Bakanı olarak ataması (Nerenberg, 2001), yine Trump’ın bir iklim inkârcısı olan David Legates’i Ulusal Okyanus ve Atmosfer Dairesi (NOAA)’da kritik bir pozisyona getirmesi¹ bu bağlamda ilk akla gelen örneklerdendir.

Çevresel Kuşkuculuk ve ‘Bilgi’ Üretimi

Çevresel kuşkuculuk aktörlerinin, argümanlarına dayanaklık eden verileri nasıl elde ettiği ve yorumladığı, bir başka kritik husustur. Bu noktada iki yönlü bir yaklaşımın geliştirildiği söylenebilir. Bunlardan birincisi, yukarıda değinilen, mevcut bilimsel çalışmalara yönelik itibarsızlaştırma ya da politize oldukları iddiasından ileri gelirken ikincisi, kendi ‘bilimsel’ çalışmalarını ve buna bağlı argümanlarını ortaya koyma şeklinde ilerlemektedir. Belirtmek gerekir ki, kamuoyu algısını belirli bir noktaya yönlendirmek, bilgi üretimiyle koşut olarak ilerletilen bir süreç olarak ön plana çıkmaktadır. Öyle ki bilgi üretimi kadar bilgi aktarımı süreci de nesnel işlememekte ve çevresel kuşkuculuğa hizmet etmektedir (Poortinga vd., 2011: 1022). Bu noktada ilk olarak bu ‘bilginin’ nasıl üretildiğini aydınlatmak yerinde olacaktır.

Çevresel kuşkuculuğun ana iddiası olan çevre sorunlarına yönelik bilimsel çalışmaların yetersiz/yanlı/politize olması, bilgi ve argüman üretimi sürecinin

de en önde gelen temasını oluşturmaktadır. İklim çalışmalarında bilimsel bir fikir birliği olmadığı iddiası, çeşitli argümanlar aracılığıyla öne sürülmekte ve kuşkucular tarafından kullanılmaktadır. Buna göre, ilgili çalışmalarda birçok çelişkili bilgi ve istatistik bulunmakta, iklim bilimciler arasında kuşkucu bir kesim yer almakta ve bu çalışmaları yapan uzmanlar arasında yetkinliği şüpheli isimler bulunmaktadır (Capstick ve Pidgeon, 2014: 392). Yaratılan bu kuşku atmosferine paralel bir 'bilgi' üretimi ise kamuoyuna alternatif bir açıklama ve gerekçelendirme sunmaktadır. Kuşkucular bu süreci 'bilimsel yöntemin restorasyonu' (Fischer, 2019: 146) olarak nitelendirmekte ve bilimsellik iddialarını korumaktadır. Bu noktada belirtmek gerekir ki, çevresel kuşkucular, birçok ortak noktaya sahip oldukları iklim değişikliği inkârcılarıyla hem benzer yöntemleri hem de argümanları paylaşmaktadır. Sahte uzman kullanımı, mantıksal yanılgı üretme, imkânsız beklentiler yaratma, seçici veri kullanımı ve komplo teorileri gibi yöntemlerle (Cook 2019: 284-286; Kuran, 2021: 381-383), çevresel kuşkucular, alternatif bir bilgi evreni yaratarak 'bilimsel' görünme fırsatı sunmaktadır. Dolayısıyla kuşkuculuk bir yandan mevcut bilimsel çalışmaların itibarsızlaştırılması ile alternatif bir bilimsel zemin üretme gibi iki yönlü bir çaba üzerinden ilerlemektedir.

Çevresel Kuşkuculuk ve 'Bilginin' Yayılımı

Bilgi üretimiyle koşut olarak giden, bu süreci pekiştiren ve kamuoyunu yönlendirme girişiminin ikinci aşamasını oluşturan adım, üretilen alternatif bilgilerin çeşitli yollarla yayılmasıdır. Kamuoyunun bilimsel bir meseleye yönelik tutumlarını, bu konuda yapılan ve nesnel kanıtlar üzerinden ortaya konan çalışmaların belirlediği düşüncesi, pratikte gerçekçi görünmemektedir. Bir diğer deyişle, çevre sorunlarına ilişkin bilimsel bilginin kamuoyuna sunulması süreci, çeşitli ideolojik, siyasal, davranışsal taktik ve stratejiler doğrultusunda şekillenmekte ve çevresel kuşkuculuğun etkinliğinin en temel aracı olmaktadır. Yapılan bazı çalışmaların ortaya koyduğu üzere, halk eğer çevre sorunlarının ciddi boyutta olduğuna inanmıyorsa, çevre dostu davranışlara yönelmemekte veya çevresel politikaları desteklememektedir (Dietz vd., 2007; Vainio ve Plaaniemi, 2013; Zhou, 2015). Dolayısıyla çevresel kuşkucu aktörlerin, çevre sorunlarına yönelik algı çalışmaları ve argümanlarının yayılımı, söz konusu etkinliğin yoğunluk ve ciddiyetini ortaya koymaktadır.

Bir yayın bombardımanı yaratarak kamuoyunu yönlendirmeye çalışmak, bu bağlamda çevresel kuşkucu aktörlerin en önde gelen yöntemlerinden birisidir. Özellikle muhafazakâr düşünce kuruluşlarının sonu gelmez bir şekilde kitap, dergi, köşe yazısı, politika metni yayımlanması ile birlikte bu argümanları dile getiren kişilerin sıklıkla televizyon ve radyolara çıkarılması (Jacques vd., 2008: 355; Kuran, 2021: 383), hem kamuoyu hem de politikacılar üzerinde

ciddi etkiler yaratmaktadır (Harding, 2019: 286). Bununla bağlantılı olarak söz konusu kuruluşlar tarafından kullanılan ikinci bir yöntem ise kendi üye ya da temsilcilerini, çevre sorunlarına nesnel yaklaşan, tarafsız ve bağımsız uzmanlar olarak tanıtmalarıdır (Jacques vd., 2008: 356; Kuran, 2021: 383). Bu sayede bir yandan kamuoyunda, çevre sorunlarını inceleyen çalışmalarda ve uzmanlar arasında bir fikir birliği olmadığı ve meselenin kesinlik içermediği algısı yaratılırken diğer yandan çevre sorunlarının ciddiyetini vurgulayan argümanların da bilimsellikten uzak/politize oldukları izlenimi uyandırılmaktadır. Yaratılan bu sahte atmosfer ile kamuoyunun yönlendirilmesi ve gerçek sorundan uzaklaştırılarak alternatif bir yaşam gerçekliğinin inşa edilmesi, Habermas'ın isabetli şekilde işaret ettiği; iletişimin sürekli ve koordineli bir şekilde çarpıtmalara maruz bırakılmasının, yaşam-dünyasının yok olması ile neredeyse aynı anlama geleceği iddiasını (Habermas, 1987: 390-391; Crary, 2023: 58) da destekler bir çerçeveye sunmaktadır.

Çevre sorunlarını inceleyen bilimsel çalışmaların güvenilirliğini hedef alan çalışmalar yalnızca yazılı ve görsel değil, sosyal medya üzerinden de yürütülmektedir. Çalışmasında, iklim değişikliğine yönelik içerik barındıran 171 bireysel blog sayfasını inceleyen Sharman (2014: 159-170), üç kritik sonucun ön plana çıktığını iddia etmektedir. Buna göre söz konusu bloglar, uzman görüşlerinin meşruiyetini ortadan kaldırmak, iklim bilimine ilişkin bilimsel bilgiyi yeniden yorumlayarak kitlelere ulaştırmak ve kuşkucular için alternatif uzmanlık rolü oynamak gibi üç kritik etki yaratmaktadır. 2000 yılında ABD'de 30.000 olan blog sayısının 2005'te 5,3 milyonu (Hsu ve Lin, 2008), 2022 yılı itibarıyla ise dünya genelinde 600 milyonu aştığı göz önünde bulundurulduğunda (Wise, 2022), bu etkileşim kanalının erişilebilirlik gücü daha iyi anlaşılmaktadır. Ayrıca, 3.700 blog kullanıcısıyla yapılan bir ankette, katılımcıların 2/3'ünün blogları kısmen ya da oldukça güvenilir bulmaları (Johnson ve Kaye, 2004), çevresel kuşkuculuk açısından blog sayfalarının etki derecesini ortaya koymaktadır. Bu sayede kuşkucu argümanların yayılması, mevcut bilimsel çalışmaların güvenilirliğinin sorgulanması, kamuoyuyla etkileşim yaratılması ve alternatif bir 'bilgi üretimi' sürecinin işletilmesi söz konusu olmaktadır.

Çevresel kuşkuculuk temalı blog sayfalarına ilişkin bir başka çalışma, Büyük Britanya özelinde gerçekleştirilmiş ve benzer sonuçlar elde edilmiştir. Önde gelen on blog sayfasındaki 357 yazının incelendiği bu çalışma, kuşkucuların dört tema üzerinden argüman ürettiklerini ortaya koymaktadır. Buna göre ilgili yazılarda, iklim değişikliğinin bir düzmece olduğu, bilimsel bir kanıt olmadığı, kendi bilimsel anlayışlarını inşa ettikleri ve iklim değişikliği mücadele pratiklerinin eşitsizlik yarattığı iddiaları ön plana çıkmaktadır (van Eck ve Feindt, 2022: 199-201).

Facebook, Twitter, Youtube, Tiktok, Instagram gibisozyal medya platformlarındaki kullanım tercihleri ve yapılan paylaşımlar incelendiğinde de benzer sonuçların göze çarptığı görülmektedir. Özellikle fosil yakıt şirketlerinin bu iletişim kanallarını kuşkuculuk ekseninde kullanmaları, bu argümanların milyonlarca insana erişebilmesine olanak sağlamaktadır. Örneğin, konuyla ilgili yapılan bir çalışmaya göre Facebook'ta iklim değişikliğine yönelik yanlış/çarpık bilgiler içeren paylaşımlar günde 818.000 ila 1,36 milyon kez görüntülenmektedir (Stop Funding Heat, 2021: 2). Bir başka çalışmaya göre ise dünyanın en büyük kirletici şirketlerinden 16'sı, 2021 yılında Facebook'ta 1700'den fazla kuşkucu reklam vermiş ve bunlar yaklaşık 150 milyon etkileşim olarak Facebook'a 5 milyon dolar kazandırmıştır². Bunların dışında, fosil yakıt şirketleriyle bağlantılı düşünce kuruluşlarının aynı bağlamda Youtube videoları yüklemesi (Turrentine, 2022), Instagram ve Tiktok etkileşimcilerine (influencers) para karşılığı paylaşımlar yaptırması (Leber, 2020; Bensinger, 2021), diğer çarpıcı örneklerdendir.

Bu noktada, son yıllarda sosyal medya şirketlerinin kullanımını giderek artırdığı yapay zekâ odaklı yazılımların etkisinin de altı çizilmesi gerekmektedir. Çeşitli algoritmalar aracılığıyla kullanıcılara, daha önce okudukları, beğendikleri, yorum yaptıkları içeriklere benzer başka içeriklerin sıklıkla sunulması, sosyal medya platformlarında belirli görüşlerin yayılmasını hızlandırıcı etki yaratmaktadır.

Sosyal medyanın çarpık/yanlış bilgi ve haberlere ev sahipliği yaparak kamuoyunu ciddi ölçüde yönlendirmesine yönelik yapılan bir çalışma (Ciampaglia ve Menczer, 2019), bu sürecin hangi etmenler üzerinden işlediğini ortaya koymaktadır. Buna göre, sosyal medya platformlarını, çarpık/yanlış bilgi ve haberlere yatkın hale getiren üç tür eğilim bulunmaktadır.

Bilişsel eğilim, bir konuda çok fazla bilgi ve habere maruz kalan sosyal medya kullanıcılarının, bu aşırı bilgi yüklemesi sebebiyle, söz konusu içerikleri bilimsel kalitesinden ziyade, kendilerinde uyandırdıkları duygular üzerinden değerlendirdiğini ifade etmektedir (Ciampaglia ve Menczer, 2019; Turrentine, 2022).

Toplumsal eğilim, kullanıcıların tanıdıkları kişilerden gelen paylaşımlara inanmaya, bu içerikleri diğerlerine göre daha üstün görmeye ve paylaşmaya daha yatkın olduklarını öne sürmektedir. Böylelikle bir yandan 'yankı odaları' oluşurken diğer yandan kutuplaşma (biz vs. onlar) ortaya çıkmaktadır (Ciampaglia ve Menczer, 2019; Turrentine, 2022).

Üçüncü eğilim ise sosyal medya algoritmalarıyla ilgilidir. Yukarıda da değinildiği üzere, içerik kişiselleştirme algoritmaları sayesinde kullanıcılara, daha önce etkileşim ürettiklerine (yorum yazma, beğeni, paylaşma gibi) benzer başka içeriklerin yoğun olarak gösterilmesi, çarpık/yanlış bilgi ve haberlerin yayılmasını

kolaylaştırmaktadır (Ciampaglia ve Menczer, 2019; Turrentine, 2022). Filtre balonu olarak adlandırılan bu durum (Pariser, 2012), kullanıcıların farklı bakış açıları ve görüşlerle karşılaşma ihtimallerini oldukça azaltmakta ve belirli bir perspektifi, dolaylı olarak dayatmaktadır. Tüm bu yöntemler aracılığıyla, çevre sorunlarının seviyesini, şiddetini, yoğunluğunu, ciddiyetini ve gelecek öngörülere yönelik bilimsel çalışma ve görüşleri hedef alan kuşkucu 'bilgi' ve görüşlerin, milyonlarca kişiye ve süreklilik arz edecek şekilde ulaşması mümkün olmaktadır.

Çevresel Kuşkuculuğun Siyasal Arka Planı

Çevresel kuşkuculuk, bir yandan ABD siyasetinde Cumhuriyetçi Parti'nin güçlü bağlar kurduğu ve ana aktörlerinden birisi olarak ön plana çıktığı bir konumdayken, öte yandan dünya genelinde de belirli siyasal akım ve örgütlenmelerle bağlantılıdır. Yukarıda da değinilen, çevre sorunlarını ve bunlarla mücadeleyi irdeleyen çalışma, yayın ve bilimsel/siyasal girişimlerin mevcut iktisadi, toplumsal, siyasal düzene bir tehdit olduğu, radikal sol/komünist hareketlerin aracı olarak kullanıldıkları iddiası, söz konusu akım ve örgütlenmelerin temel hareket noktalarını oluşturmaktadır. ABD ve diğer ülke örnekleri üzerinden yapılan çalışmalar, bu kanıyı güçlendiren sonuçlara işaret etmektedir. Buna göre, çevresel kuşkuculuğun beslenmesi, yayılması ve bir siyasi konumlanma meselesine dönüştürülmesi açısından, popülist ve/veya aşırı sağ partiler, dünya genelinde ön plana çıkmaktadır. Örneğin, Fransa, Almanya, İspanya, İtalya, ABD ve Büyük Britanya'yı kapsayan ve internet kullanım verileri üzerinden gerçekleştirilen bir araştırma, hem çevresel kuşkuculuk ile sağ popülizm arasında; hem de sağ popülist partileri destekleme ile iklime yönelik kuşkuculuk ve iklim dostu politikalara karşıt olma arasında güçlü bir bağlantı olduğunu ortaya koymaktadır (Yan, Schroeder ve Stier, 2022: 1420). Sağ popülist siyasi hareketlerle çevresel kuşkuculuk arasında bu tarz bir bağlantı olduğuna ilişkin başka çalışmalar da olduğu göz önüne alındığında (Lockwood, 2018; Huber, 2020 gibi), durum daha da netlik kazanmaktadır.

Aşırı sağ/popülist hareketin çevresel kuşkuculuk ile ortak paydaları, etkileşimleri, çıkarları ve yöntemleri arasındaki benzerlikler, bu aşamada önem kazanmaktadır. Çevre sorunlarının politize edildiği ve gizli başka amaçları gerçekleştirmenin, çevre sorunlarıyla mücadele maskesi altında hayata geçirilmeye çalışıldığı düşüncesi, yukarıda da değinildiği üzere, popülist siyasal pratik ile çevresel kuşkucu aktörlerin en temel ortak paydasını oluşturmaktadır. Bir önceki ABD başkanı D. Trump'ın, çevreciliği 'sıradan Amerikalılara bir tehdit' olarak nitelemesi (Harding, 2021), elit-karşıtı olan ve 'sıradan' insanları daha iyi temsil etmeyi vaat eden popülist siyasal söylemlerin (Mudde ve Rovira Kaltwasser, 2017) somutlaştığı örneklerden birisini oluşturmaktadır. Scott

Morrison (Avustralya), Jair Bolsonaro (Brezilya), Andrej Duda (Polonya) gibi, dünya siyasetinde son zamanlarda öne çıkan birçok aşırı sağcı liderin de benzer bir bakış açısına sahip olması, popülist ve aşırı sağ siyasi anlayışının çevresel kuşkuculukla organik bağına ortaya koymaktadır (Harding, 2021).

Bilimsel çalışmaları ve uzmanları 'elit' olarak nitelendiren bu anlayış, çevre sorunlarının bilimsellik niteliğini önemsizleştirilmekte kalmayıp, meseleyi bilimsel zeminden politik zemine taşımaktadır. Dolayısıyla bilimsel yöntemlerle elde edilmiş bir bilgiye inanıp inanmama durumu bilimsel kuşkuculuktan çıkarılarak siyasal bir konumlanmanın nesnesine indirgenmektedir. Bir diğer deyişle, bilimsel metodolojinin olmazsa olmazı kabul edilen, bir bilimsel çalışmanın sunduğu kanıtlara yönelik kuşkunun yerini, bu kanıtları kullanan insanlara yönelik kuşku almakta (Runciman, 2017) ve bu, siyasal amaçlarla gerçekleştirilmektedir. Elit-karşıtı anlayış ise kurumlara olan güveni azaltmakta (Huber, Greussing ve Eberl, 2021: 16) ve popülizmin yayılması ve güçlenmesini beraberinde getirmektedir.

Sonuç

İklim değişikliğiyle mücadelenin kapsamı düşünüldüğünde akla ilk olarak sera gazı emisyonlarının azaltılması ve mevcut duruma yönelik uyum politikaları gelmektedir. Bir diğer deyişle azaltım ve uyum politikaları, iklim değişikliğiyle mücadele için ana çözüm odaklarıdır. Bununla birlikte, çözüme ilişkin uygulanacak her taktik, strateji, proje ya da politikanın başarı şansının, kamuoyu desteğiyle koşut olduğunu ileri sürmek hem kuramsal açıdan hem de pratikteki örnekler göz önünde bulundurulduğunda, tutarlı görünmektedir. Dolayısıyla kamuoyu farkındalığı, tüm ölçeklerde (yerel-bölgesel-ulusal-uluslararası-küresel) iklim değişikliğiyle etkin bir mücadelenin temel gerekliliği olarak ön plana çıkmaktadır. Hem mevcut farkındalık düzeylerinin korunması hem de bu düzeyin mümkün olduğunca artırılabilmesi de aynı oranda önem arz etmektedir.

İklim değişikliği inkârcılığı ile başlayan ve sonrasında taktiksel değişikliklerle çevresel kuşkuculuğa evrilen; kamuoyu farkındalığını ve konumlanmasını hedef alan yaklaşımlarla mücadele etmek de bu sebeple iklim değişikliğinin olmazsa olmaz bir boyutunu oluşturmaktadır. Kuşku yaratarak bireyleri ve toplumları eylemsizliğe, inkâra ya da 'iklim değişikliğiyle mücadeleyle mücadeleye' yönlendiren bu karşı hareketin argümanları, stratejileri, aktörleri, finans kaynakları üzerinden aydınlatılması ve ifşası bu bakımdan iklim değişikliğiyle mücadelenin kilit adımlarından bir diğerini oluşturmaktadır.

Bir yandan akademik literatürde diğer yandan ise politika ve stratejilerde iklim değişikliğiyle mücadelenin azaltım ve uyum politikaları odağında ilerlemesi,

sorunun boyutu ve ciddiyeti göz önüne alındığında en verimli yol olarak görünmektedir. İklim değişikliği farkındalığı konusu ise yine benzer çerçevede formüle edilmekte ve özellikle eğitim-öğretim üzerinden bir yol haritası takip edilmektedir. Çevresel kuşkuculuğun bu bağlamda işaret ettiği husus ise aslında mücadele alanının yalnızca sera gazlarının salımını azaltma, somut etkileriyle mücadele etme, karbon ayak izini düşürme ya da farkındalık yaratmanın ötesinde bir mücadele pratiğinin de gerekli olduğuna yöneliktir. Bir diğer deyişle, iklim değişikliğiyle mücadele pratiği, çevresel kuşkuculuğun yaratmakta olduğu olumsuz etkileri hesaba katarak bütüncül bir şekilde gerçekleşmelidir çünkü bu çalışmada da ele alındığı üzere söz konusu kuşkucu yöntem ve stratejiler, iklim değişikliğiyle etkin bir mücadelenin ilk şartı diyebileceğimiz, mümkün olan en geniş kamuoyu katılımını baltalamakta ve bir karşı hareket olarak faaliyet göstermektedir. Zihinlerinde kuşku yaratılan bireyler ya da toplulukların uyum ve azaltım politikalarının herhangi bir aşamasına dâhil olması, bireysel ya da toplu olarak çevresel hassasiyet geliştirmesi ya da davranış değişikliğine gitmesi ihtimali çok ciddi ölçüde düşmektedir. Hatta bir kez bu kuşku atmosferine giren bir bireyin tekrar görüş değiştirmesi de aynı ölçüde zorlaşmaktadır. Tüm bu sebeplerle yerel ve küresel ölçekte iklim değişikliğiyle mücadele pratiğinin, çevresel kuşkuculuk yaklaşımını tüm boyutlarıyla çözümlenmesi ve bununla mücadele edebileceği yöntemler üzerine odaklanacak perspektifi de içselleştirmesi yerinde olacaktır.

Sonnotlar

1 Climate Science Denier Appointed to Top Position at NOAA. <https://edition.cnn.com/videos/politics/2020/09/14/david-legates-climate-science-denier-noaa-top-position-todd-tsr-pkg-vpx.cnn>. Son Erişim Tarihi: 17/11/2021.

2 Corporate Greenwashing Data. <https://eco-bot.net/data-drops>. Son Erişim Tarihi: 19.2.2021.

Kaynakça

Allen M P (1992). Elite Social Movement Organizations and the State: The Rise of the Conservative Policy-planning Network. *Research in Politics and Policy*, 4, 87-109.

Antilla L (2005) Climate of Scepticism: US Newspaper Coverage of Climate Change. *Global Environmental Change*, 15, 338-352.

Bensinger G (2021). Social Media is Polluted With Climate Denialism. *The New York Times*, 12 Kasım. Son erişim tarihi: 19/2/2022.

Burnett H S (2015). How Many of World's Poor Will Climate Alarmists Let Die? *Investor's*

Kuran H (2023). Çevresel Kuşkuculuk: Çözümü İmkânsızlaştırmak?. *Mülkiye Dergisi*, 1103 47(3), 1087-1106.

Business Daily. 5 Ocak. Son erişim tarihi: 19/2/2022.

Capstick S B ve Pidgeon N F (2014). What is Climate Change Scepticism? Examination of the Concept Using a Mixed Methods Study of the UK Public, *Global Environmental Change*, 24, 389-401.

Ciampaglia G L ve Menczer F (2019). Misinformation and Biases Affect Social Media, Intentionally and Accidentally. *The Conversation*, 10 Ocak. Son erişim tarihi: 19/2/2022.

Cook J (2019). Understanding and Countering Misinformation About Climate Change. İçinde Chilwa, I. ve Samoilenko S. (der.) *Handbook of Research on Deception, Fake News and Misinformation Online*, Hershey, PA: IGI-Global, 281-306.

Cook J vd (2016). Consensus on Consensus: A Synthesis of Consensus Estimates on Human-caused Global Warming. *Environmental Research Letters*, 11(4), 1-7.

Covington S (1997). *Moving a Public Policy Agenda: The Strategic Philanthropy of Conservative Foundations*. Washington DC: National Committee for Responsible Philanthropy.

Crary J (2023). *Yeryüzü Yakılıp Yıkılırken: Dijital Çağdan Kapitalizm-Sonrası Dünyaya*, Metis: İstanbul.

Dickson D (2003). The Case for Environmental Scepticism. *Scidev.net*, 25 Nisan, Son erişim tarihi: 5/8/2022.

Dietz D ve Shwom R (2007). Support for climate change policy: Some psychological and social structural influences. *Rural Sociology*, 72(2), 185-214.

Douglas R (2021). The Commonplaces of Environmental Scepticism. *The Jus Semper Global Alliance*, Son erişim tarihi: 10/10/2022.

Dryzek J S (2005). *The Politics of the Earth: Environmental Discourses*, Oxford:Oxford University Press.

Dunlap R E (1998). Lay Perceptions of Global Risk: Public Views of Global Warming in Cross-national Context. *International Sociology*, 13, 473-498.

Fischer F (2019). Knowledge Politics and Post-Truth in Climate Denial: On the Social Construction of Alternative Facts. *Critical Policy Studies*, 13(2), 133-152.

Habermas J (1987). *The Theory of Communicative Action: Lifeworld and System*, Çev. T McCarthy, Boston: Beacon.

Harding E (11.1.2021a). The Rise and (Possible) Fall of Environmental Scepticism. <https://www.ideology-theory-practice.org/blog/the-rise-and-possible-fall-of-environmental-scepticism>. Son erişim tarihi: 16/3/2022.

Harding E (2019). A Conceptual Morphology of Environmental Scepticism. *Journal of*

1104 Kuran H (2023). Çevresel Kuşkuçuluk: Çözümü İmkânsızlaştırmak?. *Mülkiye Dergisi*, 47(3), 1087-1106.

Political Ideologies, 24(3), 295-313.

Harding E (2021b). Three Possible Futures for Global Climate Scepticism. *The Conversation*, 5 Mart, Son erişim tarihi: 19/3/2022.

Hsu C-H ve Lin J C-C (2008). Acceptance of Blog Usage: The Roles of Technology Acceptance, Social Influence and Knowledge Sharing Motivation. *Information & Management*, 45(1), 65-74.

Huber R vd (2021). From Populism to Climate Scepticism: The Role of Institutional Trust and Attitudes towards Science. *Environmental Politics*, 31(7), 1115-1138.

Jacques P (2008). Ecology, Distribution and Identity in the World Politics of Environmental Skepticism. *Capitalism Nature Socialism*, 19(3), 8-28.

Jacques P vd (2008). The Organization of Denial: Conservative Think Tanks and Environmental Scepticism. *Environmental Politics*, 17 (3), 349-385.

Johnston T ve Kaye B K (2004) Wag the Blog: How Reliance on Traditional Media and the Internet Influence Credibility Perceptions of Weblogs among Users. *Journalism & Mass Communication*, Vol. 81, 622-642.

Kuran H (2021). İklim Değişikliği: İnkâr, Çarpıtma ve Hakikat. İçinde: B Özçelik (der), *Hakikat Sonrası: Siyaset, Felsefe, Medya, Uluslararası İlişkiler*, Nika Yayınevi: Ankara, 375-394.

Leber R (17.6.2020). The Gas Industry is Paying Instagram Influencers to Gush Over Gas Stoves. <https://www.motherjones.com/environment/2020/06/gas-industry-influencers-stoves/>. Son erişim tarihi: 19/2/2022.

Leiserowitz A vd (2017). *Climate Change in the American Mind: May 2017*. Yale University and George Mason University. New Haven, CT: Yale Program on Climate Change Communication.

Lichter S R ve Lichter L S (1992). The Great Greenhouse Debate: Media Coverage and Expert Opinion on Global Warming. *Media Monitor* 6, 10, 1-6.

Lockwood M (2018). Right-wing Populism and the Climate Change Agenda: Exploring the Linkages. *Environmental Politics*, 27(4), 712-732.

Malakoff D (7.12.2016). Trump Picks Prominent Climate Skeptic as EPA Chief. <https://www.science.org/content/article/trump-picks-prominent-climate-skeptic-epa-chief>. Son erişim tarihi: 19.2.2021.

McCright A M ve Dunlap R E (2000). Challenging Global Warming as a Social Problem: An Analysis of the Conservative Movement's Counter-Claims. *Social Problems*, 47(4), 499-522.

Mudde C ve Kaltwasser C R (2017). *Populism: A Very Short Introduction* Oxford University Press: Oxford.

Kuran H (2023). Çevresel Kuşkuçuluk: Çözümü İmkânsızlaştırmak?. *Mülkiye Dergisi*, 1105 47(3), 1087-1106.

Nerenberg M (2001). Undue Influence: Conservative Think Tanks and the Bush Transition Team. *Responsive Philanthropy: The NCRP Quarterly*. 13-16.

Pariser E (2012). *The Filter Bubble: What the Internet is Hiding from You*, Penguin Books: New York.

Poortinga W vd (2011). Uncertain Climate: An Investigation into Public Scepticism about Anthropogenic Climate Change. *Global Environmental Change*, 21, 1015-1024.

Rahmstorff S (2004). The Climate Sceptics. *Munich Re, Weather Catastrophes and Climate Change Raporu*, http://www.pik-potsdam.de/~stefan/Publications/Other/rahmstorff_climate_sceptics_2004.pdf Son erişim tarihi: 16/3/2020.

Runciman D (2017). How Climate Scepticism Turned into Something More Dangerous. *The Guardian*, 7 Temmuz, Son erişim tarihi: 19/2/2022.

Sharman A (2014). Mapping the Climate Sceptical Blogosphere. *Global Environmental Change*, 26, 159-170.

Stop Funding Heat (2021). In Denial – Facebook’s Growing Friendship with Climate Misinformation”. <https://stopfundingheat.info/facebook-in-denial/> Son erişim tarihi: 19/2/2022.

Turrentine J (19.4.2022). Climate Misinformation on Social Media is Undermining Climate Action. <https://www.nrdc.org/stories/climate-misinformation-social-media-undermining-climate-action>. Son erişim tarihi: 19/2/2022.

Vainio A ve Paloniemi R (2013). Does Belief Matter in Climate Change Action? *Public Understanding of Science*, 22(4), 382-395.

Van Eck C W ve Feindt P H (2022). Parallel Routes from Copenhagen to Paris: Climate Discourse in Climate Sceptic and Climate Activist Blogs. *Journal of Environmental Policy & Planning*, 24(2), 194-209.

Whitmarsh L (2011). Scepticism and Uncertainty about Climate Change: Dimensions, Determinants and Change over Time. *Global Environmental Change: Human and Policy Dimensions*. 21(2), 690-700.

Wise J (29.11.2022). How Many Blogs are There in the World in 2023? *Earthweb*, <https://earthweb.com/how-many-blogs-are-there-in-the-world/>. Son erişim tarihi 19/12/2022.

Yan P vd (2022). Is There a Link Between Climate Change Scepticism and Populism? An Analysis of Web Tracking and Survey Data from Europe and the US. *Information, Communication & Society*, 25(10), 1400-1439.

Zhou M (2015). Public Environmental Skepticism: A Cross-national and Multilevel Analysis. *International Sociology*, 30(1), 61-85.

1106 Kuran H (2023). Çevresel Kuşkuculuk: Çözümü İmkânsızlaştırmak?. *Mülkiye Dergisi*, 47(3), 1087-1106.